

1.1.1 DIECÉZNA ŠKOLA VIERY

3. téma: EUCHARISTIA

1. Názvy Eucharistie

V Starom zákone sa nachádza viacero predobrazov Eucharistie. Patrí tu napr. manna (*Ex* 16, 12) alebo obeta Melchizedecha (*Gn* 14, 18 n.), alebo hostina na Pánovom vrchu s vínom najjemnejším (*Iz* 25, 6). Za čias Ježiša Krista bola Eucharistia prítomná už nie ako predobraz, ale ako historická udalosť počas Poslednej večere (nekrvavým spôsobom) a na križi (krvavým spôsobom). V čase Cirkvi je Eucharistia prítomná natrvalo ako sviatosť.¹

Rozmanitosť pomenovaní Eucharistie odzrkadľuje nevyčerpatelné bohatstvo tejto sviatosti, pričom každé pomenovanie Eucharistie dáva dôraz na určitý aspekt, ktorým sa táto sviatosť vyznačuje.

Samotné slovo eucharistia sa skladá z gréckych slov *eu* (dobrý) a *charis* (dar), a preto sa dá preložiť ako „dobrý dar“. Grécke slovo *eucharistein* už v 1. storočí malo význam „ďakovať“. Po prvýkrát bolo slovo Eucharistia v náboženskom význame použité v spise Didaché okolo roku 100.² Cirkevní otcovia na označenie Eucharistie používali pojem „Kristovo tajomné telo“ (lat. *Corpus mysticum Christi*).³ Neskôr, keď bolo potrebné dať do popredia skutočnú prítomnosť Krista v Eucharistii, „došlo k tomu, že Eucharistia sa začala označovať termínom Opravdivé telo (lat. *Verum corpus*), kým termín Kristovo tajomné telo (lat. *Corpus mysticum Christi*) postupne prešiel na Cirkev“⁴. Ďalšie označenia Eucharistie ako *Pánova večera*, *lámanie chleba* a *eucharistické zhromaždenie* (porov. *1Kor* 11,20; *Lk* 24,35; *1Kor* 11,17-34) dávajú do popredia aspekt stolovania a večere, ktorú Pán slávil so svojimi učeníkmi v predvečer svojho umučenia. Názvy *svätá obeta*, *obeta chvály* a *svätá božská liturgia* pripomínajú, že Eucharistia je pamiatkou (*memoriale*) jedinej obety Krista Spasiteľa, jeho umučenia a zmŕtvychvstania, ktorá sa sprítomňuje pri slávení svätých tajomstiev (porov. *KKC* 1330). Eucharistia spája veriaceho s Kristom, preto sa nazýva aj *prijímanie* (*communio*), *sväté veci* (*sancta*), *liek nesmrteľnosti* a *viaticum* (*pokrm na cestu*) (porov. *KKC* 1331). *Svätá omša* (*sancta missa*) je taktiež pomenovaním Eucharistie, „pretože liturgia, v ktorej sa uskutočňuje tajomstvo spásy, sa končí poslaním veriacich (*ite, missa est* – „id'te...“), aby plnili Božiu vôľu vo svojom každodennom živote“ (*KKC* 1332).

2. Ustanovenie a podstatné prvky Eucharistie

Tri synoptické evanjeliá (porov. *Mt* 26,26-28; *Mk* 14,22-24; *Lk* 22,15-20) a svätý apoštol Pavol (porov. *1Kor* 11,23-25) nám zanechali opis ustanovenia Eucharistie. Sám Ježiš Kristus svojimi slovami nad chlebom a vínom dosvedčil, že je prítomný pod spôsobom chleba a vína. Tieto slová ustanovenia Katolícka cirkev považuje a vždy aj považovala za historické a chápe ich a vždy ich aj chápala v doslovnom význame, teda tak, ako ich chápali už Otcovia.⁵

Kódex kánonického práva z roku 1983 uvádza, že sám Kristus v najsvätejšej Eucharistii je prítomný, obetovaný a prijímaný (rozmer kristologický) a skrze túto sviatosť Cirkev žije

¹ Porov. CHOVANEC, M. *Sakramentológia I. (Náuka o sviatostiach)*, s. 67.

² Porov. CHOVANEC, M. *Sakramentológia I. (Náuka o sviatostiach)*, s. 67.

³ Porov. HIPPEL, T. *Corpus Mysticum* [online]. [cit. 2016-10-12]. Dostupné na internete: <http://www.kath.de/lexikon/philosophie_theologie/corpus_mysticum.php>.

⁴ DUDA, J. *Náčrt právnej ekleziológie*. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2002, s. 12.

⁵ Porov. CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XIII. Decretum de sanctissimo eucharistiae sacramento. *Cap. I. De reali praesentia domini nostri Iesu Christi in sanctissimo eucharistiae sacramento*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*. Freiburg im Breisgau : Herder, s. 669-670.

a rastie. V eucharistickej obete, pamiatke Pánovej smrti a jeho zmŕtvychvstania, sa neustále sprítomňuje obeta kríža a zároveň pramení a vrcholí celý kult a kresťanský život.⁶ Eucharistia je preto najvznešenejšou spomedzi sviatostí (*Augustissimum Sacramentum*).⁷ Táto sviatosť zároveň naznačuje a uskutočňuje jednotu Božieho ľudu a buduje celé Kristovo telo v čase a priestore (rozmer ekleziologický) a má centrálné postavenie⁸ medzi sviatosťami, pretože každá sviatosť a každé dielo apoštolátu s ňou súvisia a sú na ňu zamerané (porov. *CIC* kán. 897).

Medzi podstatné znaky sviatostnosti Eucharistie patrí vonkajší znak, ktorý tvoria spôsoby chleba a vína (matéria) a konsekračné slová (forma), ktoré svojím účinkom zotrávajú. Vnútnym znakom je milosť, ktorú vonkajší znak označuje a spôsobuje (porov. *Jn* 6, 27 n.). Slová ustanovenia tejto sviatosti „Toto robte na moju pamiatku.“ (*Lk* 22,19; *1Kor* 11,24) pochádzajú od samotného Krista.⁹

Ježiš Kristus počas Poslednej večere ustanovil za matériu Eucharistie chlieb a víno tým, že ich premenil na svoje telo a na svoju krv. Cirkev túto prax pri slávení Eucharistie zachovala (porov. *CIC* kán. 924, §1) a stanovila, že nie je absolútne dovolené (*nefas est*) konsekrovať jednu matériu bez druhej, a preto ich je potrebné konsekrovať nielen spoločne, ale súčasne aj počas eucharistického slávenia (porov. *CIC* kán. 927).

Evanjelisti spomínajú nekvasený chlieb vo svojich správach o Poslednej večeri. (porov. *Mt* 26, 17; *Mk* 14, 12; *Lk* 22, 7) Na konsekráciu sa má použiť chlieb čisto pšeničný (*panis mere triticeus*)¹⁰, pričom má byť aj nedávno upečený (*recenter confectus*) (porov. *CIC* kán. 924, §2). Latinská cirkev, ktorá dnes používa nekvasený chlieb (porov. *CIC* kán. 926), používala približne až do 8. storočia kvasený chlieb (*panis usitatus*)¹¹, ktorý ešte aj v dnešnej dobe používajú mnohé východné cirkvi¹².

V roku 2003 vydala a zaslala Kongregácia pre náuku viery predsedom biskupských konferencií okružný list o problematike používania chleba s malým obsahom lepku a hroznovej šťavy ako matérie pre Eucharistiu, ktorý je reakciou na ťažkosti spojené s prijímaním Eucharistie zo strany osôb, ktoré zo zdravotných dôvodov nemôžu prijímať chlieb s obsahom lepku alebo víno s obsahom alkoholu. Tento dokument zdôrazňuje, že príprava chleba vhodného na konsekráciu sa má zaoberať bez pridávania cudzorodých prísad do chleba, aby sa tak nenarušil jeho prirodzený charakter. Okrem toho je potrebné, aby hostie

⁶ Eucharistické tajomstvo, v ktorom sa naplno uskutočňuje kult patriaci Bohu, prispieva k jednote Božieho ľudu a zároveň tomuto ľudu dáva možnosť účasti na Božom živote. Eucharistia je vrcholom činnosti Boha, ktorý skrze Krista posväcuje tento svet, a zároveň je aj vrcholom kultu, ktorý ľudia preukazujú Otcovi v Duchu Svätom skrze Krista. Najsvätejšej sviatosti, keďže je v nej prítomný sám Boh, patrí pri uctievaní kult poklony (*cultus laetiae*), ktorý je v liturgii svätej omše ale aj mimo nej vyjadrený hlbokým úklonom alebo pokľaknutím. Porov. SACRA CONGREGATIO RITUUM. *Instructio de cultu mysterii Eucharistici*. In AAS 59 (1967) 539-573.

⁷ Svätý Tomáš Akvinský toto vznešené postavenie Eucharistie nad ostatnými sviatosťami odvodzuje z obsahu Eucharistie (ním je sám Kristus prítomný v Eucharistii ako prameň milosti už pred jej prijímaním, kým ostatné sviatosti majú silu posväcovania vtedy, keď ich prijíma ten, pre koho sú vysluhované) a zo zamerania všetkých sviatostí na Eucharistiu (v nej je prameň a zároveň aj cieľ všetkých sviatostí a celého kresťanského života). Porov. AQUINO, T. *Summa theologiae III*, q. 65, a. 3.; Porov. CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XIII. Decretum de sanctissimo eucharistiae sacramento. *Cap III. De excellentia sanctissimae eucharistiae super reliqua sacramenta*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 670-671.

⁸ Porov. AA.VV. *La funzione di santificare della Chiesa*. Milano : Glossa, 2002, s. 100.

⁹ Porov. OTT, L. *Grundriss der katholischen Dogmatik*. Freiburg, Basel, Wien : Herder, 1963, s. 100.

¹⁰ Porov. CONCILIUM FLORENTINUM: Sessio VIII. [Bulla unionis Armenorum]. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 521.

¹¹ Porov. LOMBARD, P. *DISTINCTIO X* [online]. [cit. 2016-11-03]. Dostupné na internete: <<http://magistersententiarum.com/book/6/distinction/398>>.

¹² Porov. INŠTRUKCIA NA APLIKÁCIU BOHOSLUŽOBNÝCH PREDPISOV KÓDEXU KÁNONOV VÝCHODNÝCH CIRKVI. *Čl. 67. Príprava chleba a vína* [online]. [cit. 2016-11-03]. Dostupné na internete: <<http://magistersententiarum.com/book/6/distinction/398>>.

obsahovali aspoň malé množstvo lepku, pretože hostie bez obsahu lepku sú pre Eucharistiu neplatnou matériou.¹³

Kristus podľa evanjelistov počas Poslednej večere použil prirodzené víno z viniča (porov. *Mt* 26, 29; *Mk* 14, 25). Víno na konsekráciu má byť z viniča (*vinum de vite*)¹⁴, pričom oba kódexy zdôrazňujú, že má byť prírodné a nemá byť pokazené (*naturale de genimine vitis et non corruptum*) (porov. *CIC* can. 815, §2; *CIC* kán. 924, §3). K dovolenosti je potrebné do vína primiešať trochu vody, pričom, podľa náuky svätého Tomáša Akvinského, sa konsekruje celá zmes.¹⁵ Toto učenie potvrdzuje aj Tridentský koncil, pretože je veľmi pravdepodobné, že aj Pán Ježiš uskutočnil takéto zmiešanie vody s vínom počas Poslednej večere, ale aj preto, že voda a krv vyšla z jeho boku.¹⁶ Okrem toho je takéto zmiešanie symbolom zjednotenia Krista (víno) s veriacimi (voda).¹⁷

Pre veriacich, ktorí neznesú prijímanie Eucharistie pod spôsobom vína, sa na konsekráciu môže použiť čerstvá alebo konzervovaná hroznová šťava, ktorej podstata však nemôže byť zmenená vplyvom pozastavenia procesu kvasenia (napr. zmrazenie).¹⁸

„Formou Eucharistie sú konsekrčné slová“¹⁹, ktoré vyslovil sám Ježiš Kristus počas Poslednej večere nad chlebom a vínom (porov. *Mt* 26,26 n.; *Mk* 14,22 n.; *Lk* 22,14 n.; *IKor* 11,23n.). Skrže kňaza konajúceho v osobe Krista, ktorý vyslovuje konsekrčné slová a má úmysel konsekrovať, dochádza k zmene podstaty chleba na Kristovo telo a k zmene podstaty vína na Kristovu krv.²⁰ K premeneniu podstaty tak dochádza jedine skrže slová ustanovenia.²¹

3. Reálna prítomnosť Krista v Eucharistii

Skutočnosť prítomnosti Krista v Eucharistii bola popieraná zo strany rôznych bludárov a ich nasledovníkov už od počiatkov Cirkvi. V staroveku to bolo napr. učenie doketizmu²². Počas stredoveku nesprávnu náuku o Eucharistii predkladali Paschasius Radbertus (+860)²³, Ratramnus (+868)²⁴, Berengár z Tours (+1088)²⁵ a taktiež aj Ján Wiclif (+1348)²⁶.

¹³ Porov. KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY. *Obežník predsedom biskupských konferencií o používaní chleba s malým obsahom lepku a hroznovej šťavy ako matérie pre Eucharistiu* [online]. [cit. 2016-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/obeznik2003lepok>>.

¹⁴ Porov. CONCILIUM FLORENTINUM: Sessio VIII. [Bulla unionis Armenorum]. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 521.

¹⁵ Porov. AQUINO, T. *Summa theologiae III*, q. 74, a. 8.

¹⁶ Porov. CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XXII. Doctorina et canones de sanctissimo missae sacrificio. *Caput VII*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*. Freiburg im Breisgau : Herder, 1962, s. 711.

¹⁷ Porov. CHOVANEC, M. *Sakramentológia I. (Náuka o sviatostiach)*, s. 71.

¹⁸ Porov. KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY. *Obežník predsedom biskupských konferencií o používaní chleba s malým obsahom lepku a hroznovej šťavy ako matérie pre Eucharistiu* [online]. [cit. 2016-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/obeznik2003lepok>>.

¹⁹ CHOVANEC, M. *Sakramentológia I. (Náuka o sviatostiach)*, s. 71.

²⁰ Porov. CONCILIUM FLORENTINUM: Sessio VIII. [Bulla unionis Armenorum]. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 522-523.

²¹ V 9. storočí bola rozšírená náuka „*sacrum trahit ad se non sacrum*“, na základe ktorej niektorí tvrdili, že ak sa konsekrované hostie dotknú nekonekrovaných, tak dôjde k premeneniu nekonekrovaných hostií *per contactum*. V 12. storočí bol však tento názor zavrnutý vďaka aplikovaniu správnej náuky o konsekrčných slovách. Porov. CHOVANEC, M. *Sakramentológia I. (Náuka o sviatostiach)*, s. 73.

²² Popieral pravosť a skutočnosť Kristovho vtelenia a súčasne učil, že Kristus mal len zdanlivé telo, a preto aj jeho utrpenie bolo len zdanlivé, a nie reálne. Porov. OTT, L. *Grundriss der katholischen Dogmatik*, s. 446.

²³ Tvrdil, že sviatostné eucharistické telo Ježiša Krista je úplne identické s historickým telom Ježiša Krista, ktoré porodila Panna Mária. Porov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří : Karmelitánske nakladateľstvi, 2010, s. 708-709.

²⁴ Podľa neho v pravde (*in veritate*) telom a krvou disponuje len historický Ježiš, preto v eucharistických spôsoboch je prítomný len *in figura, imagine vel symbolo*. Porov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*, s. 709.

V novoveku sa objavili reformátorské hnutia, ktoré neuznávali podstatné premenenie a obetný charakter Eucharistie. Učenie o reálnej prítomnosti Krista v Eucharistii bolo iné u každého z reformátorov. Ich najvýznamnejšími a najznámejšími predstaviteľmi boli Martin Luther (+1546)²⁷, Ulrich Zwingli (+1531)²⁸ a Ján Kalvín (+1564)²⁹.

Predložiť pravé a starobylé učenie o viere a sviatostiach, a tým aj o Eucharistii, a reagovať tak aj na bludné náuky, bolo jednou z úloh Tridentského koncilu (1545-1563). Najdôležitejšie otázky týkajúce sa Eucharistie boli prerokované na jeho 13., 21. a 22. zasadnutí. Náuka o reálnej prítomnosti Krista v Eucharistii bola definovaná Tridentským koncilom 11. októbra 1551 nasledovne: „Na začiatku učí svätý koncil a vyznáva otvorene a jednoducho, že vo vznešenej sviatosti svätej Eucharistie po konsekrácii chleba a vína náš Pán Ježiš Kristus je ako pravý Boh a človek prítomný ozajstne, skutočne a podstatne pod podobou tých zmyslami vnímateľných vecí.“³⁰ Toto prehlásenie o pravdivej, skutočnej a podstatnej (*vere, realiter et substantialiter*) prítomnosti tela a krvi Ježiša Krista v Eucharistii odporuje obraznému chápaniu ustanovujúcich slov Eucharistie zo strany bludárov, ktorí tvrdili, že Kristus je v nej iba ako v znaku, v obraze alebo v účinnosti.

Podľa viery a učenia Cirkvi je Kristovo telo a krv spolu s jeho dušou a božstvom prítomné pod spôsobom chleba a vína ihneď po vyslovení konsekrčných slov, teda v momente, keď dochádza k premene podstaty chleba a vína na Kristovo telo a krv, pričom však spôsobom³¹ chleba a vína zostávajú, teda si zachovávajú svoju fyzickú realitu.³²

Tridentský koncil učí, že „konsekráciou chleba a vína sa uskutočňuje premena celej podstaty chleba na podstatu tela Krista, nášho Pána, a celej podstaty vína na podstatu jeho krvi“ (KKC 1376). Túto premenu Katolícka cirkev nazýva *transsubstanciácia* alebo *prepodstatnenie*.³³ Celý a úplný Kristus je tak prítomný pod spôsobom chleba a v každej

²⁵ Popieral podstatné premenenie (transsubstanciáciu) chleba a vína a Eucharistiu považoval len za symbol (*figura, similitudo*) osláveného tela a krvi Krista. Neskôr svoje nesprávne tvrdenia odvolal, no aj napriek tomu malo jeho bludné učenie vplyv na zmenu tradičných spôsobov vyjadrovania sa o Eucharistii. Porov. OTT, L. *Grundriss der katholischen Dogmatik*, s. 446.

²⁶ Popieral náuku o podstatnom premenení chleba a vína, pričom tvrdil, že podstata chleba a vína po premenení naďalej ostáva a veriaci tak prijíma telo a krv Kristovu len duchovným spôsobom (remanačná teória). Porov. OTT, L. *Grundriss der katholischen Dogmatik*, s. 447.; Porov. CONCILIUM CONSTANTIENSE: Sessio VIII. Sententia condemnatoria articulorum Ioannis Wicleff. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*. Freiburg im Breisgau : Herder, 1962, s. 387-389.

²⁷ Síce nepopieral pravú prítomnosť Krista v Eucharistii, avšak nesprávne tvrdil, že v Eucharistii koexistuje pravé telo a pravá krv Krista spolu s podstatou chleba a vína (konsubstanciácia). Ježišovu prítomnosť v Eucharistii ohraničil od času premenenia po čas prijímania, teda len na samotné slávenie večere. Porov. OTT, L. *Grundriss der katholischen Dogmatik*, s. 447.

²⁸ Odmietal skutočnú a podstatnú prítomnosť Ježiša Krista pod spôsobmi chleba a vína, ktoré považoval len za symboly Kristovho tela a krvi, keďže Kristus je podľa neho so svojím osláveným telom v nebi. Porov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*, s. 719.

²⁹ Zavrhol podstatnú prítomnosť Kristovho tela a krvi v Eucharistii. Podľa neho veriacim, ktorí užívajú chlieb a víno, udeľuje silu pre ich dušu Kristus, ktorý prebýva v nebi s osláveným telom. Porov. OTT, L. *Grundriss der katholischen Dogmatik*, s. 447-448.

³⁰ CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XIII. Decretum de sanctissimo eucharistiae sacramento. *Cap. I. De reali praesentia domini nostri Iesu Christi in sanctissimo eucharistiae sacramento*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 669-670.

³¹ „Spôsobmi“ sa nazýva všetko, čo je vnímateľné zmyslami, napr. farba, vôňa, chuť, veľkosť, váha, tvar.

³² Porov. CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XIII. Canones de sacrosancto eucharistiae sacramento. Can. 2. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 673.

³³ Pri transsubstanciácii (premenení, prepodstatnení) dochádza k zmene celej vnútornej podstaty chleba a vína na telo a krv Ježiša Krista skrze pôsobenie Ducha Svätého po vyslovení konsekrčných slov (slov premenenia) vo svätej omši, a to platne vysväteným kňazom alebo biskupom. Vonkajšia podoba chleba a vína (eucharistických spôsobov) zostáva zachovaná. Termín transsubstantiatio, prípadne transsubstantiare, sa začal používať v 12. storočí. Porov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*, s. 710-713.

čiasťke tohto spôsobu a takisto je celý prítomný pod spôsobom vína a v jeho častiach³⁴, preto aj v každej čiasťke obidvoch spôsobov je aj po oddelení prítomný celý Kristus³⁵. Po konsekrácii je Kristovo telo a krv v Eucharistii trvalo prítomné aj v konsekrovaných hostiách a partikulách, ktoré sa po prijímaní uchovávajú dovtedy, kým „spôsoby, ktoré Kristus ustanovil za sviatosťný znak, zotrývajú“³⁶. Ak dôjde k zániku reálnej prítomnosti, tak namiesto podstaty tela a krvi Krista nastúpia podstaty zodpovedajúce špecifickej prirodzenosti zmenených akcidentov. Z tohto dôvodu tu preto nedochádza k premene tela a krvi Krista na nejakú inú podstatu, ani tu nenastáva pohyb, skrze ktorý by sa Kristus vrátil do neba.³⁷

4. Eucharistia ako obeta

„Eucharistia, čiže svätá omša, je súčasne a neoddeliteľne obetnou pamiatkou, v ktorej pretrváva obeta kríža, a posvätnou hostinou účasti na Pánovom tele a jeho krvi.“³⁸

Obetný charakter Eucharistie spočíva v tom, že sa Kristus ponúka Bohu za účelom oslavy Boha. Súčasne sa však v Eucharistii ponúka Kristus ľuďom ako pokrm, ktorého účelom je posvätenie ľudí. Kristus obetu kríža anticipoval už pred svojou smrťou na kríži počas Poslednej večere a apoštolí, ktorých počas nej ustanovil za kňazov a ich nástupcovia (biskupi a kňazi), sprítomňujú túto obetu kríža po smrti Ježiša Krista na kríži. Preto v obete svätej omše, ktorá je opravdivou a vlastnou obetou (*verum et proprium sacrificium*)³⁹, ide o sprítomnenie, nie opakovanie, jedinej obety Ježiša Krista na kríži. Spôsob obetovania sa je ale rozličný, pretože Kristus, ktorý sám seba obetoval na kríži, sa teraz obetuje prostredníctvom služby kňazov, pričom však obetné dary (Kristovo telo a krv) a prvotný obetujúci kňaz (Ježiš Kristus) sú totožné. Tak dochádza k tomu, že plody krvavej obety sa teraz prijímajú v nekrvavej obete a zároveň platí, že hodnota krvavej obety sa v žiadnom prípade nezmenšuje nekrvavou obetou.⁴⁰

Svätá omša je obetou chvály a vďaky, ale aj obetou zmiernou a prosebnou. Vnútná hodnota svätej omše je nekonečná kvôli hodnote obetných darov a prvotného obetujúceho kňaza, a preto sa táto obeta môže prinášať iba Bohu na jeho oslavu. Úžitok, ktorý môže získať človek z obety svätej omše je však konečný, pretože človek ako stvorenie môže prijať len konečné účinky. Slávenie svätej omše ku cti a pamiatke svätých sa zakladá na vďake Bohu, že

³⁴ Túto náuku schválil koncil v Kostnici v Dekréte o prijímaní iba pod podobou chleba, keď vyhlásil, že treba s pevnou vierou prijímať a nepochybovať, že telo a krv Kristova je v Eucharistii aj pod spôsobom chleba, aj pod spôsobom vína. Toto učenie prebral a potvrdil aj Tridentský koncil, pričom dodal, že nie je Božím príkazom ani nevyhnutnosťou pre spásu prijímať obe podoby najsvätejšej Eucharistie. Porov. CONCILIUM CONSTANTIENSE: Sessio XIII. *Condemnatio communionis sub utraque*, a Iacobo de Misa nuper inter Bohemos resuscitata. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*. Freiburg im Breisgau : Herder, 1962, s. 394-395.; Porov. CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XIII. *Decretum de sanctissimo eucharistiae sacramento. Cap. III. De excellentia sanctissimae eucharistiae super reliqua sacramenta*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 670-671.; Porov. CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XIII. *Canones de sacrosancto eucharistiae sacramento. Can. 1*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 673.; Porov. CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XXI. *Doctorina de communione sub utraque specie et parvulorum. Cap. I. Laicos et clericos non conficientes non adstringi iure divino ad communionem sub utraque specie, Cap. II. Ecclesiae potestas circa dispensationem sacramenti eucharistiae*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 702-703.

³⁵ Pred konsekráciou je podstata chleba celá v každej časti nekonekrovanej hostie. Po konsekrácii sa chlieb stáva Kristovým telom, pričom *per concomitantiam* je v každej časti konsekrovanej hostie prítomný celý Kristus. Porov. OTT, L. *Grundriss der katholischen Dogmatik*, s. 463.

³⁶ OTT, L. *Grundriss der katholischen Dogmatik*, s. 463.; Porov. CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XIII. *Canones de sacrosancto eucharistiae sacramento. Can. 4*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 673.

³⁷ Porov. OTT, L. *Grundriss der katholischen Dogmatik*, s. 463.

³⁸ CHOVANEC, M. *Sakramentológia I. (Náuka o sviatosťiach)*, s. 81.

³⁹ Porov. CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XXII. *Canones de sanctissimo missae sacrificio. Can. 1, 2*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*. Freiburg im Breisgau : Herder, 1962, s. 711.

⁴⁰ Porov. CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XXII. *Doctorina et canones de sanctissimo missae sacrificio. Caput II*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 709-710.

obdaril týchto svätých svojou milosťou a slávou. Preto aj v takýchto omšiach je prinášaná obeta Bohu a nie svätým.⁴¹

Zmierny a prosebný charakter obety svätej omše je zameraný na dobro sveta, pretože skrze ňu svet dosahuje milosrdenstvo, milosť a pomoc v pravom čase (porov. *Hebr 4, 16*) a prosí za rôzne potreby. Pán prostredníctvom nej udeľuje milosť daru pokánia na odpustenie hriechov a trestov za hriechy (teda obeta svätej omše nespôsobuje odpustenie viny za hriechy bezprostredne ako krst alebo svätá spoveď), a preto sa má táto obeta prinášať nielen za živých, ale aj za trpiacich v očistci, ktorí ešte nie sú dokonale očistení.⁴² Miera odpustenia trestov za hriechy skrze obetu svätej omše závisí u živých od stupňa ich dispozície. Duše v očistci môžu získať odpustenie trestov za hriechy na spôsob prosby, pretože už nespádajú pod jurisdikciu Cirkvi putujúcej.

Hlavným zdrojom účinnosti obety svätej omše je Ježiš Kristus. Na základe nekonečnej hodnoty jeho obety pôsobí obeta svätej omše *ex opere operato*. To znamená, že jej účinnosť nezávisí od mravných vlastností celebrujúceho kňaza a spoluobetujúcich veriacich, ani od počtu a svätosti kňazov, ktorí ju slúžia.⁴³ Cirkev, od ktorej pochádza vedľajšia účinnosť svätej omše, je Kristovým telom, preto má účasť na obete svojej hlavy. Obeta svätej omše, ktorá je tak aj obetou Cirkvi, účinkuje v tomto prípade *ex opere operato Ecclesiae*.⁴⁴

Každý človek, ktorý je v stave pozemského putovania a aj každý zosnulý, ak nie je zatratený, môže prijať ovocie obety svätej omše (*fructus missae*), ktoré sa delí na *fructus generalis* (prosievajúce celej Cirkvi, pretože obeta svätej omše je nielen obetou Cirkvi, ale aj obetou za Cirkev), *fructus specialis* (prináleží tým veriacim, ktorí sú prítomní na celebrácii podľa ich dispozície), *fructus specialissimus* (získava ho celebrujúci kňaz, skrze ktorého sám Ježiš Kristus koná obetu) a *fructus ministerialis* (prináleží úmyslu, na ktorý kňaz aplikuje obetu svätej omše).⁴⁵

V tejto súvislosti treba chápať aj odslúženie sv. omše na konkrétny úmysel. Požiadavka slúžiť úmysel sv. omše na konkrétnom mieste (iba „v našom kostole“) a v presne určenom dni („ja chcem byť na tej sv. omši“) má pastoračné, ale nie teologické zdôvodnenie, nakoľko obeta sv. omše je jediná obeta Ježiša Krista sprítomnená nekrvavým spôsobom; a v tomto zmysle je jedno, ktorý kňaz, v ktorom kostole a v ktorom čase ju odslúži: *fructus ministerialis* je privlastnený osobe, za ktorú je sv. omša obetovaná. Darca úmyslu takto môže zasa získať pre seba *fructus specialis* práve na tej sv. omši, na ktorej je prítomný kdekoľvek a v ktoromkoľvek čase a obetovať sv. omšu ako svoj osobný dar. Samozrejme, že istý časový limit na odslúženie sv. omše je stanovený kódexom kánonického práva a je to doba maximálne jeden rok od času prijatia intencie (so štipendiom), dokedy by mala byť sv. omša odslúžená (porov. *CIC Kán. 953*). Kódex tiež pamätá na tých, ktorí si vyslovene želajú, aby sv. omša bola odslúžená v kostole (alebo kaplnke) nimi určenom (*CIC Kán. 954 - Ak v niektorých kostoloch alebo kaplnkách žiadajú sláviť väčší počet omší, než je možné ich tam sláviť, je dovolené sláviť ich inde, ak darcovia výslovné nevyjadrili opačnú vôľu*).

5. Vysluhovateľ Najsvätejšej Eucharistie

V súvislosti s vysluhovaním sviatosti Eucharistie je potrebné rozlišovať medzi vysluhovateľom celebrácie Eucharistie a vysluhovateľom podávania Eucharistie.

⁴¹ Porov. CONCILIIUM TRIDENTINUM: Sessio XXII. Doctorina et canones de sanctissimo missae sacrificio. *Caput III*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 710.; Porov. CONCILIIUM TRIDENTINUM: Sessio XXII. Canones de sanctissimo missae sacrificio. Can. 3, 5. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 711.

⁴² Porov. CONCILIIUM TRIDENTINUM: Sessio XXII. Doctorina et canones de sanctissimo missae sacrificio. *Caput II*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 709-710.

⁴³ Porov. CONCILIIUM TRIDENTINUM: Sessio XXII. Doctorina et canones de sanctissimo missae sacrificio. *Caput I*. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 711.

⁴⁴ Porov. CHOVANEC, M. *Sakramentológia I. (Náuka o sviatostiach)*, s 83.

⁴⁵ Porov. KUPKA, J. *O mši svätej*. Praha : Dědictví sv. Prokopa, 1899, s. 116-122.

a) Vysluhovateľ celebrácie (slávenia) Eucharistie

Na základe príkazu Ježiša Krista „Toto robte na moju pamiatku.“ (Lk 22, 19; 1 Kor 11, 24) má Cirkev povinnosť sláviť eucharistickú obetu. „Vysluhovateľom Eucharistie je sám Kristus – večný veľkňaz. On pôsobí prostredníctvom kňazov a prináša eucharistickú obetu.“⁴⁶ Schopnosť platne (*ad validitatem*) celebrowať eucharistickú obetu pramení z platnej vysviacky, ktorá ordinovaného ontologicky konfiguruje ku schopnosti konať *in persona Christi*⁴⁷ (porov. CIC kán. 900, §1). K dovolenosti (*ad liceitatem*) je potrebné splniť podmienku, že kňaz nemá byť hatený kánonickým trestom a má slúžiť podľa predpísaných noriem (porov. CIC kán. 900, §2). Svätý Tomáš Akvinský a aj Tridentský koncil potvrdzujú, že len kňazi môžu vysluhovať Eucharistiu, lebo len oni sú vlastníkami konsekračnej moci.⁴⁸

b) Vysluhovateľ podávania Eucharistie

Podľa aktuálne platného kódexu medzi riadnych vysluhovateľov svätého prijímania na základe prijatej vysviacky patrí biskup, kňaz a diakon (porov. CIC kán. 910, §1). Ak si to pastoračná potreba Cirkvi vyžaduje (napr. nedostatok vysvätených služobníkov, choroba kňaza, veľký počet prijímajúcich), môžu byť vysluhovaním podávania Eucharistie poverení aj laici ako mimoriadni vysluhovatelia svätého prijímania, či už ide o akolytov alebo iných veriacich (porov. CIC kán. 910, §2).

6. Prijímateľ Eucharistie

Každý pokrstený, ktorému to právo nezakazuje (exkomunikovaní a postihnutí interdiktom po jeho uložení alebo vyhlásení trestu a iní, ktorí tvrdošijne zotrávajú v zjavne ťažkom hriechu), môže a musí byť pripustený na sväté prijímanie. Aby sa najsvätejšia Eucharistia mohla vysluhovať deťom, vyžadujú sa od nich dostačujúce vedomosti a dôkladná príprava. Deťom nachádzajúcim sa v nebezpečenstve smrti možno vyslúžiť najsvätejšiu Eucharistiu, ak môžu rozoznať Kristovo telo od obyčajného pokrmu. Je povinnosťou predovšetkým rodičov a ich zástupcov, ako aj farára postarať sa, aby sa deti po dosiahnutí používania rozumu náležite pripravili a čo najskôr sa po predchádzajúcej sviatostnej spovedi posilňovali týmto božským pokrmom; úlohou farára je aj dozerať, aby k svätému prijímaniu nepristupovali deti, ktoré nedosiahli používanie rozumu alebo ktoré nepovažuje za dostatočne pripravené.

Kto si je vedomý ťažkého hriechu, bez predchádzajúcej sviatostnej spovede nesmie sláviť omšu ani prijímať Pánovo telo, ak nie je na to vážny dôvod a niet príležitosti vyspovedať sa; v tomto prípade si musí byť vedomý, že je povinný vzbudiť si úkon dokonalej ľútosti, ktorý zahŕňa predsavzatie čo najskôr sa vyspovedať. Kto najsvätejšiu Eucharistiu už prijal, môže ju v ten istý deň prijať po druhý raz iba pri eucharistickom slávení, na ktorom sa zúčastňuje. Veľmi sa odporúča, aby k svätému prijímaniu pristupovali veriaci v samom eucharistickom slávení; mimo omše sa im však má vyslúžiť, keď ho z oprávneného dôvodu žiadajú, pri zachovaní liturgických obradov.

Kto chce prijať najsvätejšiu Eucharistiu, má sa aspoň jednu hodinu pred svätým prijímaním zdržiavať akéhokoľvek pokrmu a nápoja iba s výnimkou vody a liekov. Tí, čo sú

⁴⁶ CHOVANEC, M. *Sakramentológia I. (Náuka o sviatostiach)*, s. 81.

⁴⁷ Porov. PIGHIN, B. F. *Diritto sacramentale*, s. 232.

⁴⁸ Porov. AQUINO, T. *Summa theologiae III*, q. 82, a. 1.; Porov. CONCILIUM TRIDENTINUM: Sessio XXII. Canones de sanctissimo missae sacrificio. Can. 2. In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 711.; Niektorí (napr. Edward Schillebeeckx, Hans Küng) zastávali neprijateľný názor, že v prípade krajnej núdze môžu aj pokrstení, ktorí neprijali kňazskú vysviacku, prinášať eucharistickú obetu. Proti tomu sa vyjadrila aj Kongregácia pre náuku viery. Porov. CHOVANEC, M. *Sakramentológia I. (Náuka o sviatostiach)*, s. 81.

pokročilého veku alebo trpia nejakou chorobou, ako aj tí, ktorí ich opatrujú, môžu prijať najsvätejšiu Eucharistiu, hoci v predchádzajúcej hodine niečo požili.

Každý veriaci po prvom prijatí najsvätejšej Eucharistie je povinný aspoň raz do roka pristúpiť k svätému prijímaniu. Veriaci, ktorí sa nachádzajú v nebezpečenstve smrti, pochádzajúcom z akejkoľvek príčiny, majú sa posilniť svätým prijímaním na spôsob viatika. Sväté viatikum sa chorým nemá príliš odkladať; duchovní pastieri majú horlivo dbať, aby sa chorí ním posilnili, kým sú pri plnom vedomí. Veriaci sa môžu zúčastniť na eucharistickej obete a pristúpiť k svätému prijímaniu v ktoromkoľvek katolíckom obrade pri zachovaní predpisu kán. 844 (§2: je dovolené veriacim, ktorým je fyzicky alebo morálne nemožné dostať sa ku katolíckemu vysluhovateľovi, prijať sviatosti pokánia, Eucharistie a pomazania chorých od nekatolíckych vysluhovateľov, v cirkvi ktorých sú uvedené sviatosti platné /napr. u pravoslávnych kňazov/).

7. Pastoračno – duchovný význam Eucharistie

Podobne ako sa človek nenaučí modliť čítaním kníh o modlitbe, ale len tým, že sa začne modliť a v modlitbe vytrvá, tak nie je možné doceniť tajomstvo Eucharistie pre náš život, kým si nenájdeme čas osobne sa vystaviť Ježišovej skrytej prítomnosti v Eucharistii a kým nevstúpime do liturgického slávenia čo najviac svojím srdcom. Eucharistická obeta je totiž **vrcholom a prameňom celého kultu a kresťanského života. Ňou sa naznačuje a uskutočňuje jednota Božieho ľudu a dovršuje budovanie Kristovho tela.** Ide o sprítomnenie Lásky, ktorá nesúdi, ale prijíma, odpúšťa a pozdvihuje – ide o sprítomnenie Božieho milosrdenstva v Ježišovi Kristovi.

Kristova eucharistická prítomnosť sa začína vo chvíli konsekrácie a trvá, kým jestvujú eucharistické spôsoby. Kristus je prítomný celý a úplný pod jedným i druhým spôsobom a celý a úplný v každej ich časti, takže lámanie chleba Krista nedelí.

Preto v Katolíckych kostoloch máme svätostánky, lebo Kristova prítomnosť trvá aj po skončení svätej omše, to je priestor na adoráciu. Slávenie a adorácia nestoja vo vzájomnej opozícii, ale sa navzájom dopĺňajú. Eucharistická adorácia pripravuje naše srdcia na stretnutie so živým Kristom. Využívajme chvíle počas dňa na poklonu Sviatosti Oltárnej v našich kostoloch.

Naplnením účasti na svätej omše je sväté prijímanie. Preto sa hovorí aj o hostine, na ktorú sme pozvaní. V Svätom prijímaní dochádza k zjednoteniu s Kristom, kde sme pozvaní, aby sme sa premenili v Krista, ktorého sme prijali.

Účinky svätého prijímania.

1. Prijímanie Eucharistie prináša ako hlavné ovocie dôverné zjednotenie s Ježišom Kristom. Veď Pán hovorí: „Kto je moje telo a pije moju krv, ostáva vo mne a ja v ňom“ (Jn 6,56).

2. Zachováva, zveľaďuje a obnovuje život milosti prijatý v krste.

3. Prijímanie nás odlučuje od hriechu. Eucharistia nás chráni pred budúcimi smrteľnými hriechmi. Čím väčšiu účasť máme na Kristovom živote a čím väčšie pokroky robíme v priateľstve s ním, tým ťažšie sa od neho odlúčime smrteľným hriechom.

4. Eucharistia posilňuje lásku, ktorá v každodennom živote má sklón slabnúť. A táto oživená láska zotiera všedné hriechy.

5. Eucharistia utvára Cirkev. Prijímanie Eucharistie obnovuje, posilňuje a prehľbuje toto včlenenie do Cirkvi, ktoré sa uskutočnilo už krstom.

Duchovné sv. prijímanie

Svätý pápež Ján Pavol II. v encyklike o Ecclesia de Eucharistia (Cirkev žije z Eucharistie) hovorí, že „je vhodné v duši pestovať túžbu po eucharistickej sviatosti. Tu sa zrodila prax duchovného prijímania.“ (bod 34) Duchovné sv. prijímanie nie je alternatívou k sviatostnému prijímaniu, ale má k nemu podstatný vzťah. Duchovné sv. prijímanie popisuje sv. Tomáš Akvinský ako takú horlivú túžbu po prijatí Ježiša a jeho milujúcom objatí prostredníctvom Eucharistie, akoby ho skutočne prijali. Duchovné prijímanie, ako učí sv. Tomáš Akvinský a sv. Alfonz Liguori, vyvoláva účinky podobné sviatosti svätého prijímania v súlade s dispozíciou veriaceho. Avšak by bolo úplne nepochopením túžiť po duchovnom sv. prijímaní, keď máme možnosť ísť na sviatostné prijímanie.

Nech naša prítomnosť na sv. omši nie je, ako by sme boli cudzí a nemí pozorovatelia. Naučme sa spolu s kňazom prinášať ako obeť seba samých.

Niektoré praktické postrehy

- ✦ Nikomu nie je dovolené držať u seba najsvätejšiu Eucharistiu alebo ju so sebou nosiť pri cestovaní.